

Кашканов А.А., професор кафедри автомобілів та
транспортного менеджменту, д.т.н., професор
Буряк В.В., аспірант кафедри автомобілів
та транспортного менеджменту
Вінницький національний технічний університет

ФУНКЦІІ ТРАНСПОРТНО-ЛОГІСТИЧНИХ СИСТЕМ ДОСТАВКИ ЗЕРНОВИХ КУЛЬТУР

Аграрний сектор економіки є пріоритетним напрямком розвитку України. Розвиток логістики зернових культур є запорукою підвищення ефективності господарювання сільськогосподарських підприємств [1, 2]. Результативність застосування логістичних підходів в сільському господарстві забезпечує такий напрям в логістиці як агрологістика [3].

Агрологістика перевезень зернових культур виконує кілька ключових функцій щодо забезпечення:

- ефективності транспортування (мінімізація втрат зерна під час транспортування за рахунок використання сучасних технологій та обладнання);
- збереження якості зерна (придатності для споживання або для подальшого використання в сільськогосподарському виробництві);
- екологічності (використання екологічно чистих технологій та палив для транспортування зерна з метою мінімізації впливу на навколишнє середовище);
- економічності (оптимізації витрат на транспортування зерна для збереження прибутковості сільськогосподарських підприємств);
- технічних вимог (використання сучасних технологій та обладнання для транспортування зерна з метою підвищення ефективності та зменшення витрат).

Ці функції допомагають покращити процес транспортування зернових культур та забезпечити їхню якість та економічну вигоду для виробників та споживачів.

Логістика зернових вантажів передбачає їх перевезення не лише в Україні, а й експорт продукції до країн ЄС та інших зацікавлених регіонів (рис. 1). Отже, доцільно обирати такі методи транспортування за яких зерно зберігає свою якість і вартість.

Рисунок 1 – Ланцюг постачань при експорті зернових культур

На формування логістичних ланцюгів постачання в агропромисловому секторі може впливати [4, 5]:

- сезонність виробництва і постачання сировини;
- віддаленість виробників аграрної продукції від логістичної інфраструктури, залежність від розміщення споживачів і постачальників;
- недостатня кількість спеціалізованого транспорту та складських приміщень;
- природні та економічні умови ведення господарської діяльності;
- асортимент продукції, обсяги виробництва, торговельна політика та ціноутворення.

Також слід враховувати, що через повномасштабне вторгнення використання морських портів Чорного моря для експорту зернових є обмеженим. Переорієнтування експортних потоків на західні кордони викликало труднощі через велике навантаження, довгі черги та потребу використовувати додаткове обладнання. Така ситуація сприяє пошуку особливих методів доставки, за яких втрати будуть мінімальними.

Як видно з рис. 1, елементами агрологістичної інфраструктури є спеціалізовані будівлі і споруди, призначені для зберігання та складування зернових культур, та транспортні засоби, які забезпечують переміщення продукції на усіх стадіях від виробника до кінцевого споживача. При цьому найбільш популярними способами перевезення зерна є використання автомобільного, залізничного чи водного транспорту. Перевезення зерна в середині транспортної системи України в переважній більшості випадків забезпечує автомобільний та залізничний транспорт [6, 7, 8]. Враховуючи досвід використання різних методів доставки зернових культур та сучасний рівень цін на перевезення зерна [9, 10] можна оцінити економічну доцільність використання різних видів транспортування територією України (рис. 2).

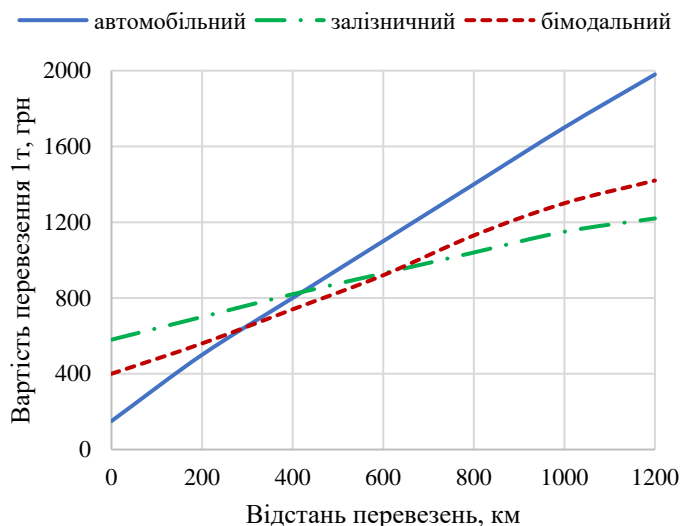

Рисунок 2 – Вартість перевезення 1 тони зерна за видами транспорту

Аналіз рис. 2 показує доцільність використання автомобільного транспорту на коротких відстанях перевезень до 300-400 км, потенціальні можливості використання бімодального способу організації перевезень на дистанціях 300-600 км, безапелючну перевагу залізничного транспорту на відстанях понад 600 км.

Актуальним напрямом наразі є «зелена» логістика [6], концепція застосування якої передбачає використання передових технологій та обладнання з метою зменшення екологічної шкоди під час вирощування та транспортування зернових культур. Цей підхід є актуальним для України як з екологічної так і з соціальної точок зору.

Розвиток аграрної логістики потребує застосування системного підходу до розв'язання наявних проблем щодо:

- стану матеріально-технічного забезпечення виробників сільськогосподарської продукції;
- монополізації ринку певних транспортних послуг;
- страхування продукції аграрних підприємств, яка транспортується до інших країн світу;
- розвитку внутрішньої інфраструктури та дорожньої мережі;
- формування митно-тарифної політики;
- реалізації програм розвитку транспортного забезпечення у міжнародному сполученні;
- налагодження перевезень з використанням різних видів транспорту;
- технічних вимог до засобів транспортування в умовах розвитку міжнародної торгівлі.

Висновки. Транспортно-логістичні системи відіграють важливу роль у розвитку аграрного сектора економіки країни. Їх значення дуже важливе в умовах необхідності забезпечення високого рівня експортних можливостей вітчизняних аграрних підприємств. Гарантування можливості успішного функціонування ланцюжків поставок сільськогосподарської продукції базується на впровадженні системи забезпечення якості та своєчасності постачання сировини та продуктів. Одним з шляхів мінімізації витрат на логістику зернових культур є економіко-математичне моделювання ефективності використання та взаємодії різних видів транспорту при забезпеченні перевезень в межах України.

Література

1. Кашканов А.А., Буряк В.В. Проблемні питання організаційно-технічного розвитку перевезень зернових культур автомобільним транспортом в Україні. Сучасні технології в машинобудуванні та транспорті. 2024. Том 1 №22. С. 163-169. DOI: 10.36910/automash.v1i22.1357.
2. Кашканов А.А., Кудровська Р. О. Ефективність перевезення зернових культур на автомобільному транспорті. Матеріали ЛІІІ науково-технічної конференції підрозділів Вінницького національного технічного університету (НТКП ВНТУ–2024) : збірник доповідей [Ел. ресурс]. Вінниця: ВНТУ, 2024. С. 2378-2380. URL: <https://press.vntu.edu.ua/index.php/vntu/catalog/view/832/1453/2726-1>.
3. Резнік Н. П., Дивнич О. Д., Власюк В. В. Сучасні особливості аграрної логістики. Актуальні проблеми інноваційної економіки. 2021. №2. С. 55-59.
4. Волощук В., Богачик С., Іванишин О. Формування ланцюгів постачань ресурсів в інноваційній системі агрологістики. Підприємство та інновації. 2020. № (13). С. 19-23.
5. Кашканов А. А., Буряк В.В., Москалюк М.Л. Аспекти логістичного забезпечення виробничих процесів підприємств автомобільного транспорту України. Матеріали XVI міжнародної науково-практичної конференції «Сучасні технології та перспективи розвитку автомобільного транспорту», 23-25 жовтня 2023 року: збірник наукових праць. Вінниця: ВНТУ, 2023. С. 154-156.
6. Киш Л.М. Транспортна логістика в аграрному секторі: реалії та перспективи розвитку. Економіка. фінанси. менеджмент: актуальні питання науки і практики, 2018, № 8. С. 55-67.
7. Мямлин С. В., Коробйова Р. Г., Малашкин В. В., Бесараб Д. А. Вдосконалення зернової логістики за рахунок впровадження бімодальних технологій. Збірник наукових праць ДНУЗТ ім. акад. В. Лазаряна. 2017. Вип. 14. С. 69-77.
8. Качуровський С.В., Мацюк Л.В. Транспортна інфраструктура логістики зернових культур. Приазовський економічний вісник. 2019. Вип. 1(12). С. 34-38.
9. Ukrautologistic. Перевезення зернових по Україні та Європі. Веб-сайт. URL: <https://ukrautologistic.com.ua/perevezennya-zernovih-ta-sipkih/>.
10. Elevatorist. В УЗ проінформували про актуальну вартість перевезення зернових вантажів залізницею. Веб-сайт. URL: <https://elevatorist.com/novosti/18343-v-uz-proinformovali-pro-aktualnu-vartist-perevezennya-zernovih-vantajiv-zaliznitseyu>.